

ПІДЛІТКОВА АГРЕСІЯ - ПРИЧНИ ТА НАСЛІДКИ

ЛЕКТОРІЙ ДЛЯ БАТЬКІВ

Агресія підлітків - одне з найбільш типових проявів підліткової кризи. Часто батьки розгублюються, зіткнувшись з підлітковою агресією, і всі їх спроби припинити агресивну поведінку тільки ще більше розпалює дитини. Що робити, якщо ваша дитина почав вести себе агресивно?

(1 слайд – фото агресія підлітка)

В першу чергу потрібно заспокоїтися. Агресія підлітків - вкрай неприємне, але при цьому закономірне і природне явище. Не дарма підлітковий вік називають перехідним: у цей період дитина переходить з дитинства у доросле життя, а це, погодьтеся, непросто. Агресія підлітків - це ознака внутрішнього дискомфорту і невміння володіти своїми емоціями.

(2 слайд – класифікація на 2 групи 1)Підлітки з соціалізованими формами антигромадської поведінки, для яких не характерні психічні, емоційні розлади. 2)Підлітки, що відрізняються несоціалізованою агресивною поведінкою, для яких характерні різні психічні порушення.)

Агресія підлітків може виражатися по-різному, в залежності від індивідуальних особливостей характеру дитини і взаємин у сім'ї.

Агресивні підлітки, при всій відмінності їх особових характеристик і особливостей поведінки, відрізняються деякими загальними рисами. До таких рис відноситься бідність ціннісних орієнтацій, їх примітивність, відсутність захоплень, вузькість і нестійкість інтересів.

У цих дітей, як правило, низький рівень інтелектуального розвитку, підвищена навіюваність, копіювання, недорозвиненість етичних уявлень. Їм властива емоційна грубість, озлобленість, як проти однолітків, так і проти навколишніх дорослих. У таких підлітків спостерігається крайня самооцінка (або максимально позитивна, або максимально негативна), підвищена тривожність, страх перед широкими соціальними контактами, егоцентризм, невміння

знаходити вихід з важких ситуацій, переважання захисних механізмів над іншими механізмами, регулюючими поведінку.

Разом з тим серед агресивних підлітків зустрічаються і діти добре інтелектуально та соціально розвинені. У них агресивність виступає засобом підняття престижу, демонстрація своєї самостійності, дорослості.

Часто такі підлітки знаходяться по відношенню до офіційного керівництва школи в деякій опозиції, що виражається в їх підкресленій незалежності від вчителів. Вони претендують на неформальну, але авторитетнішу владу, спираючись на свою реальну фізичну силу. Ці неформальні лідери володіють великою організуючою силою, можливо тому, що за свій успіх вони можуть використовувати привабливий для всіх підлітків принцип справедливості. Не випадково біля них збираються не дуже розбірливі в цілях і засобах, компанії підлітків. Сприяють успіху таких лідерів і уміння безпомилково визначати слабких, тих, хто виявляється беззахисним перед нахабством і цинізмом, особливо, якщо цей цинізм представлений під виглядом морального принципу " виживають сильні, слабкі вимирають ".

ФОРМИ АГРЕСІЇ

У яких же основних формах виражається агресія підлітка?

(3 слайд - форми Форми агресивних реакцій:

1. Фізична агресія (напад)—використання фізичної сили проти іншої особи.

2. Непряма агресія—дії, які обхідними шляхами направлені на іншу особу (плітки, зlobні жарти), так і ні на кого не направлені вибухи люті (крик, тупання ногами, биття кулаками по столу, ляскання дверима і ін.).

3. Вербальна агресія—вираз негативних відчуттів як через форму (крик, сварка), так і через зміст словесних відповідей (погрози, лайка).

4. Схильність до роздратування—готовність до прояву при щонайменшому збудженні, запальності, грубості.

5. Негативізм—опозиційна манера поведінки, звичайно направлена проти авторитету або керівництва. Може наростати від пасивного опору до активної боротьби проти сталих законів і звичаїв.)

ПРИЧИНИ АГРЕСІЇ

Зовсім уникнути підліткової агресії неможливо: перехідний вік - це час не тільки психологічних, але і фізіологічних змін в організмі. Агресія підлітків багато в чому обумовлена статевим дозріванням, а від гормонів нікуди не дітися. Завдання батьків - звести прояви підліткової агресії до мінімуму, щоб дитина не заподіяла шкоду собі і оточуючим.

(4 слайд – причини прояву агресивності дітей А які ж причини прояву агресивності дітей на різних стадіях підліткового віку?

Сучасний підліток живе в світі, складному за своїм змістом і тенденціям соціалізації. Це зв'язано, по-перше, з темпом і ритмом техніко-технологічних перетворень, що пред'являють до людей, що ростуть, нові вимоги. По-друге, з насиченим характером інформації, яка створює масу "шумів", що глибинно впливають на підлітка, у якого ще не вироблено чіткої життєвої позиції. По-третє, з екологічними і економічними кризами, що уразили наше суспільство, що викликає у дітей відчуття безнадійності і роздратування. При цьому у молодих людей розвивається відчуття протесту, часто неусвідомленого, та разом з тим росте їх індивідуалізація, яка при втраті загально-соціальної зацікавленості веде до егоїзму. Підлітки більше за інші вікові групи страждають від нестабільності соціальної, економічної і моральної обстановки в країні, втративши сьогодні необхідну орієнтацію в цінностях і ідеалах, - старі зруйновані, нові не створені.)

РОЛЬ ГРУП

СІМ'Я

Особистість дитини та підлітка формується не сама по собі, а в навколишньому його середовищі. Особливо важлива роль малих груп, в яких підліток взаємодіє з іншими людьми. Перш за все, це торкається сім'ї. Різні автори виділяють різні

типи неблагополучних сімей, де з'являються діти з відхиленнями в поведінці. Ці класифікації не суперечать, а доповнюють, іноді повторюючи один одного.

(5 слайд Алексєєва Л. С. розрізняє наступні види неблагополучних сімей:

- конфліктна;
- аморальна;
- педагогічно некомпетентна;
- асоціальна.)

(6 слайд - Бочкарева Г. П. виділяє сім'ї:

- з неблагополучною емоційною атмосферою, де батьки не тільки байдужі, але і грубі, неповажні по відношенню до своїх дітей;
- у яких відсутні емоційні контакти між її членами, байдужість до потреб дитини при зовнішньому благополуччі відносин. Дитина в таких випадках прагне знайти емоційно значущі відносини поза сім'єю;
- з хворою етичною атмосферою, де дитині щепляться соціально небажані потреби і інтереси, він залучається до аморального способу життя.)

(7 слайд - Лічко А. Е. виділяє 4 неблагополучних ситуації в сім'ї:

- гіперопіка різних ступенів: від бажання бути співучасником всіх проявів внутрішнього життя дітей (його думок, відчуттів, поведінки) до сімейної тиранії;
- гіпоопіка, нерідко перехідна в бездоглядність;
- ситуація, що створює "кумира" сім'ї - постійна увага до будь-якої поведінки дитини і непомірна похвала за вельми скромні успіхи;
- ситуація, що створює "попелюшок" в сім'ї - з'явилося багато сімей, де батьки приділяють багато уваги собі і мало дітям.)

Таким чином, негативний мікроклімат, що має місце, в багатьох сім'ях обумовлює виникнення відчуженості, грубості, неприязні певної частини підлітків, прагнення робити все на зло, всупереч волі тих, що оточують, що створює об'єктивні передумови для появи демонстративної непокори, агресивності та руйнівних дій. Інтенсивний розвиток самосвідомості і самокритичності призводить до того, що дитина в підлітковому віці виявляє суперечності не тільки в навикишньому світі, але і власного уявлення про себе.

РОЛЬ ГРУП КОМПАНІЇ ОДНОЛІТКІВ

Поєднання несприятливих біологічних, психологічних, сімейних і інших соціально-психологічних чинників спотворює весь спосіб життя підлітків. Характерним для них стає порушення емоційних відносин з навколишніми людьми. Підлітки попадають під сильний вплив підліткової групи, що нерідко формує асоціальну шкалу життєвих цінностей. Сам спосіб життя, середовище, стиль та коло спілкування сприяють розвитку і закріпленню девіантної поведінки.

Компанії однолітків, що стихійно складаються, об'єднують підлітків, близьких по рівню розвитку, інтересам. Група закріплює і навіть культивує девіантні цінності та способи поведінки, робить сильний вплив на особовий розвиток підлітків, стаючи регулятором їх поведінки. Відчуття дистанції, що втрачається підлітками, відчуття допустимого і неприпустимого приводить до непередбачуваних подій.

Існують особливі групи, для яких характерна установка на негайне задоволення бажань, на пасивний захист від труднощів, прагнення перекладати відповідальність на інших. Підлітків в цих групах відрізняє зневажливе відношення до навчання, погана успішність, бравада невиконанням обов'язків: всіляко уникаючи виконувати які-небудь обов'язки і доручення по будинку, готувати домашні завдання, а то і відвідувати заняття, подібні підлітки виявляються перед лицем великої кількості "зайвого часу". Але для цих підлітків характерний саме невміння змістовно проводити дозвілля. У переважної більшості таких підлітків відсутні які-небудь індивідуальні захоплення, вони не займаються в секціях і гуртках. Вони не відвідують виставки і театри, украй мало читають, а зміст прочитаних книг звичайно не виходить за рамки пригодницько-детективного жанру. Час, що беззмістовно проводиться, штовхає підлітків на пошук нових "гострих відчуттів".

Алкоголізація та наркотизація найтіснішим чином вплітаються в структуру девіантного способу життя підлітків. Часто підлітки розпиванням спиртного як би відзначають свої "заслуги": вдалі пригоди, хуліганські вчинки, бійки, дрібні

крадіжки. Пояснюючи свої погані вчинки, підлітки мають неправильне уявлення про моральність, справедливість, сміливість, хоробрість.

ПРОЯВИ РІЗНИХ ФОРМ АГРЕСІЇ НА РІЗНИХ СТАДІЯХ ПІДЛІТКОВОГО ПЕРІОДУ

(7 слайд Прояви різних форм агресивності у підлітків 10-15 років.

Вікові групи		Форми агресивності			
		Фізична	непряма	вербальна	негативізм
10-11	літні	49%	32%	34%	45%
підлітки					
12-13	літні	54%	48%	51%	64%
підлітки					
14-15	літні	61%	51%	72%	65%
підлітки					

На першій стадії підліткового періоду (у 10-11 років) дитини характеризують дуже критичне відношення до себе. Близько 34% хлопчиків і 26% дівчаток (за даними Фельдштейна Д. І.) дають собі повністю негативні характеристики, відзначаючи переважаючі негативні риси та форми поведінки, зокрема грубості, жорстокості, агресивності. При цьому у дітей цього віку переважає фізична агресивність і найменше виражена агресивність непряма. Вербальна агресія та негативізм знаходяться на одному ступені розвитку.

Ситуативно негативне відношення до себе зберігається і на другій стадії підліткового віку (у 12-13 років), обумовлюючи, значною мірою, оцінками тих, що оточують, як дорослих, так і однолітків. У цьому віці найбільш вираженим стає негативізм, наголошується зростання фізичної та вербальної агресії, тоді як агресивність непряма, хоч і дає зрушення в порівнянні з молодшим підлітковим віком, все ж таки менш виражена.

На третій стадії підліткового віку (у 14-15 років) спостерігається зіставлення підлітком своїх особових особливостей, форм поведінки з певними нормами, прийнятими в референтних групах.

При цьому на перший план у них виходить вербальна агресивність, що на 20% перевищує показники 12-13 років і майже на 30% в 10-11 років. Агресивність фізична та непряма підвищуються неістотно, також як і рівень негативізму.

ЯК БОРОТИСЯ З ПРОЯВАМИ АГРЕСІЇ ПІДЛІТКА

(8 слайд) Як боротися з проявами агресії підлітків? На жаль, не всі звичайні методи боротьби з дитячою агресією в цьому випадку виявляються дієвими. Дитяча агресія знаходить вихід в основному в сім'ї: у маленької дитини просто немає іншого оточення. Агресія підлітків спрямована не тільки на членів сім'ї, але й на однолітків, і навіть на «чужих» дорослих (наприклад, вчителів).

Перше правило придушення агресії підлітків - **не проявляти агресію самому**.

Замість того, щоб заспокоїти дитину, батьківська агресія часто викликає ефект «сніжної грудки», тільки погіршуючи ситуацію. Так що візьміть себе в руки. До речі, це ж стосується і прояви агресії до інших членів родини: якщо підліток бачить, що його батьки лаються, він може брати з них приклад: вам можна, а чому мені не можна?

Постарайтеся виробити **оптимальний стиль виховання** (якщо ви з якоїсь причини не зробили цього раніше). Однаково погані і авторитарний стиль (надмірно жорсткий, не враховує думку і бажання дитини), і ліберальний (коли батькам, грубо кажучи, плювати на дитину і він росте сам по собі), і непослідовний (батьки накладають заборони, а потім забувають про них, дають дитині обіцянки, але не виконують). Оптимальним є демократичний стиль виховання: незважаючи на те, що остаточні рішення приймають дорослі, вони враховують думку і бажання дитини. Якщо батьки і накладають заборони - то вони зрозумілі дитині (ніяких «Ні, тому що я так сказав (а)!»).

Агресія підлітків може бути спрямована в інше русло. Іноді **спорт і творчість** допомагають перетворити прояву агресії у соціально прийнятні форми поведінки. Крім того, самовираження через **хобі**, перемоги і досягнення можуть допомогти дитині позбутися внутрішнього дискомфорту і невдоволення самим собою, усунувши таким чином першопричину агресії.

Якщо дитина стала зовсім неконтрольованим, проявляє фізичну агресію по відношенню до ровесників і навіть дорослим, може знадобитися **допомога фахівця**.

Але врахуйте, що не можна просто здати дитину на руки психолога і сподіватися на те, що він вирішить всі проблеми. Часто батьки посилюють прояви підліткової агресії, так що, можливо, психолог порадить і вам дещо переглянути у вашій поведінці та стосунках з дитиною.

Агресія підлітків - це, мабуть, саме неприємне прояв підліткового віку, з яким непросто боротися, але для люблячих батьків немає нічого неможливого!

Фото люблячих батьків 16 слайд